

Høringsnotat

Forslag til endringer i valgloven (kretsvis opptelling av forhåndsstemmer mv.)

Dato: 27.03.26

Høringsfrist: 01.07.26

1	Innholdet i høringsnotatet	3
2	Kretsvis opptelling av stemmer.....	3
2.1	Anmodningsvedtak om kretsvis opptelling	3
2.2	Historikk.....	4
2.2.1	Bakgrunn for dagens prosedyre ved forhåndsstemming	4
2.2.2	Bakgrunn for dagens prosedyre ved stemming på valgtinget	5
2.2.3	Anbefaling etter valgobservasjon fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) ved stortingsvalget i 2017	5
2.2.4	Nye regler om hvordan stemmer telles og kunngjøres i valgloven 2023	6
2.3	Gjeldende rett.....	7
2.3.1	Forhånd	7
2.3.2	Valgting.....	8
2.4	Innspillsmøte med utvalgte kommuner	9
2.5	Utredning om valgstatistikk fra Institutt for Samfunnsforskning (ISF)	10
2.6	Valgdirektoratet	10
2.7	Departementets vurderinger og forslag	11
2.7.1	Innledning	11
2.7.2	Generelt om ulike måter å tilrettelegge for kretsvis opptelling	13
2.7.3	Kretsvis opptelling av forhåndsstemmer	16
2.7.4	Kretsvis opptelling av valgtingsstemmer	19
2.7.5	Departements samlede vurdering	21
3	Legge til side forhåndsstemmegivninger før opptellingen starter	24
3.1	Gjeldende rett.....	24
3.2	Departementets vurderinger og forslag	24
4	Økonomiske og administrative konsekvenser	25
5	Merknader til lovforslaget.....	26
6	Forslag til lov om endringer i valgloven (kretsvis opptelling av forhåndsstemmer mv.)	27

1 Innholdet i høringsnotatet

Kommunal- og distriktsdepartementet sender forslag til endringer i valgloven på høring. Bakgrunnen er anmodningsvedtak nr. 780 (2022–2023), jf. Innst. 431 L (2022–2023), der Stortinget ber om at både forhåndsstemmer og valgtingsstemmer telles opp og fordeles på den stemmekretsen der velgeren er manntallsført.

Departementet har utredet konsekvensene av en slik endring og ser at forslaget vil ha store konsekvenser samtidig som det kan stilles spørsmål ved om det i særlig grad gir bedre informasjon om hvordan velgerne stemmer i de ulike stemmekretsene. For å følge opp Stortingets anmodningsvedtak og sikre at saken blir tilstrekkelig opplyst, sender departementet likevel forslaget om at forhåndsstemmer som hovedregel skal telles opp per stemmekrets ut på alminnelig høring. Departementet foreslår at forhåndsstemmer som først telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen, ikke skal kretsfordeles. Departementet foreslår ingen endringer i hvordan valgtingsstemmer skal avgis og telles opp.

Departementet foreslår også en mindre endring i valgloven for å sikre at prinsippet om hemmelig valg ikke blir brutt ved opptelling av forhåndsstemmer, samt å rette opp en skrivefeil.

2 Kretsvis opptelling av stemmer

2.1 Anmodningsvedtak om kretsvis opptelling

Stemmesedler fra velgere som forhåndsstemmer i egen kommune, har blitt lagt rett i valgurnen siden stortingsvalget i 2013. Dette innebar en endring fra tidligere prosedyre for forhåndsstemming, der velgerens stemmeseddel ble lagt i en stemmeseddelkonvolutt, som sammen med informasjon om velgeren ble lagt i en omslagskonvolutt. Denne nye prosedyren medførte at det ikke lenger var mulig å telle opp forhåndsstemmene per stemmekrets.

Fra og med stortingsvalget i 2017 har alle kommuner kunnet bruke elektronisk avkryssing i manntallet på valgdagen. Det innebærer at alle velgere som stemmer i et valglokale i kommunen på valgdagen, kan legge stemmeseddelen rett i urnen, uavhengig av om de er manntallsført i denne stemmekretsen. Tidligere ble stemmer fra velgere bosatt i andre stemmekretser tatt imot i konvolutt og prøvd særskilt i etterkant («fremmede stemmer»). Antall kommuner som har brukt elektronisk avkryssing på valgdagen har økt siden den gang, og ved stortingsvalget i 2025 var det kun 20 kommuner som brukte papirmanntall på valgdagen. Disse kommunene måtte ta imot fremmedstemmene i konvolutt.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 45 L (2022–2023) *Lov om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre (valgloven)* fattet Stortinget et anmodningsvedtak (nr. 780 (2022–2023)) knyttet til hvordan stemmer blir telt opp, jf. Innst. 431 L (2022–2023).

Komiteen mener at valgresultater bør sorteres etter hvilken stemmekrets velgerne er manntallsført i. Komiteen peker på at det ikke var en tilsiktet konsekvens fra Stortingets

side at forhåndsstemmene ikke skulle fordeles på stemmekrets da konvoluttstemmegivningen ble fjernet. Denne problemstillingen ble ikke reist av departementet da Stortinget fattet vedtaket om å fjerne konvolutter ved forhåndsstemmer. Fordelingen av stemmer på manntallsførte kretser er av stor betydning for både de politiske partiene og mediene, og også for forskere og andre som benytter demografiske data til kartlegging av befolkningen opp mot ulike parametre.

Komiteen mener at det er av stor betydning med et økende antall forhåndsstemmer at disse fordeles på den stemmekrets velgerne er manntallsført i. Komiteen mener Stortinget bør rette opp en utilsiktet virkning av tidligere lovendring om å fjerne konvolutter ved forhåndsstemmer, og ber valgmyndighetene finne egnede måter å gjennomføre dette på.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at forhåndsstemmer og stemmer avgitt i en annen valgkrets enn der velger er manntallsført ved valgoppgjøret, fordeles på den krets der velgeren er manntallsført.»

Departementet omtalte anmodningsvedtaket i Prop. 81 L (2023–2024) og pekte på at forslaget vil kreve en større endring i valgloven og valgforskriften samt en større omlegging av kommunenes rutiner. Departementet varslet at det skulle gjøre en utredning av hvordan anmodningsvedtaket kunne følges opp, og tok sikte på å komme tilbake til Stortinget med forslag til oppfølging før kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027.

2.2 Historikk

2.2.1 Bakgrunn for dagens prosedyre ved forhåndsstemming

Dagens forhåndsstemmeprosedyre ble innført i forkant av stortingsvalget i 2013, etter et forslag fra departementet i Prop. 52 L (2012–2013). Endringen innebar en vesentlig forenkling av forhåndsstemmeprosedyren for velgere som i den ordinære forhåndsstemmeperioden forhåndsstemmer i et valglokale i den kommunen de er manntallsført.

Bakgrunnen for endringen var todelt. Den nye prosedyren sikret i større grad hensynet til hemmelig valg, da informasjon om velgerens identitet ikke lenger skulle ligge i konvolutt sammen med velgerens stemmeseddel. I tillegg var den nye rutinen mindre ressurskrevende både i valglokalet og sentralt i kommunen. Kommunene sparte tid både på stemmemottak og prøving samt utgifter til stemmeseddelkonvolutter, valgkort og omslagskonvolutter.

Departementet omtalte på s. 33 konsekvensen for kretsvis optelling av forhåndsstemmer:

Dersom man skal fjerne stemmeseddelkonvolutten ved forhåndsstemmegivningen vil eventuell kretsvis telling av forhåndsstemmene bli en utfordring for de kommunene som ønsker slik optelling. Så vidt departementet kjenner til er det tre (store) kommuner som i dag teller forhåndsstemmer kretsvis.

De store kommunene har flere forhåndsstemmesteder, men disse er ikke tilknyttet velgerens kretstilhørighet slik det er på valgdagen. Når stemmesedlene blir lagt direkte i urnen, vil man ikke ha noen måte å vite fra hvilken krets velgeren som har avgitt stemmen opprinnelig kommer.

Slik departementet vurderte det må fordelene med at den enkelte velger selv får legge sin stemmeseddel direkte i urnen, tillegges vesentlig større vekt enn eventuelle ulemper med ikke å få stemmesedlene sortert kretsvis.

Det var stor støtte blant høringsinstansene til forslaget om den nye prosedyren for forhåndsstemming. Oslo kommune og Bergen kommune la vekt på hensynet til hemmelig valg og uttalte at velgerens rett til å legge stemmeseddelen i urnen selv oppveier de grunnene de har til å kunne telle og rapportere forhåndsstemmer på kretsnivå.

2.2.2 Bakgrunn for dagens prosedyre ved stemming på valgtinget

Dagens prosedyre med adgang til elektronisk avkryssing i manntallet på valgtinget ble innført foran stortingsvalget i 2017, etter forslag fra departementet i Prop. 73 L (2015–2016) *i valgloven*. Endringen innebar en betydelig forenkling i hvordan fremmedstemmer ble avgitt og hvordan de ble telt opp, jf. punkt 2.1.

Departementet uttalte følgende om bakgrunnen for endringen på s. 14–15 i proposisjonen:

Formålet med å innføre elektronisk avkryssing i manntallet på valdagen er at dette effektiviserer valavviklinga på valdagen for veljarar og valfunksjonærar, både i vallokalet, under oppteljinga og ved valoppgjeret. Eit anna omsyn er at elektronisk avkryssing i manntallet mest sannsynleg reduserer talet på feilavkryssingar i manntallet, sidan valfunksjonærane i stor grad bruker strekkoden på valkortet til å søkje fram veljaren. Departementet understreka også at å endre framgangsmåten til at konvolutten blir fjerna for veljarar som høyrer til andre valkretsar i kommunen, fører til at veljarane opplever valhandlinga som meir einsarta. Denne framgangsmåten sikrar også i større grad hemmeleg val, eit svært viktig prinsipp for tilliten til valg gjennomføringa.

(...)

Ein konsekvens av ordninga er at stemmesetlar frå veljarar som er manntalsførte i kvar enkelt valkrets, blir talde saman med stemmesetlar frå veljarar som er manntalsførte i andre valkretsar i kommunen, sidan dei blir lagde i same urna. Dette gjer at den kretsvis rapporteringa av dei opptalde stemmesetlane viser resultat frå veljarar som høyrer til ulike kretsar. Det elektroniske manntallet vil derimot vise kor mange veljarar som møter fram i kvar enkelt valkrets. Det blir dermed mogleg å rapportere på frammøte i kvar enkelt valkrets basert på kryss i manntallet.

Alle høringsinstansene som hadde merknader, støttet forslaget.

2.2.3 Anbefaling etter valgobservasjon fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) ved stortingsvalget i 2017

Ved stortingsvalget i 2017 observerte et ekspertteam fra Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) deler av valg gjennomføringa. OSSE publiserte i etterkant en rapport med anbefalinger fra ekspertteamet. Formålet med anbefalingen er å støtte opp under en ytterligere forbedring av den norske valgprosessen og bringe den fullstendig på linje med OSSE-forpliktelser og andre internasjonale forpliktelser og standarder for demokratiske valg. En av anbefalingene var at valgresultater bør bli offentliggjort per valglokale for å øke åpenhet og tillate økt gransking av resultater, med unntak av der hemmelighold er utfordret.

2.2.4 Nye regler om hvordan stemmer telles og kunngjøres i valgloven 2023

Valglovutvalget la frem sin utredning i 2020, jf. NOU 2020: 6 *Frie og hemmelige valg – Ny valglov*. Utvalget foretok en helhetlig gjennomgang av hvordan valg gjennomføres. I utredningen viste utvalget til at reglene for stemming, prøving og opptelling skal ivareta sentrale hensyn som hemmelighold, tillit og åpenhet.

Utvalget foreslo ingen endringer i hvordan forhåndsstemmer mottas og prøves.

Utvalget viste til rapporten fra OSSE fra valgobservasjon ved stortingsvalget i 2017 og anbefalingen om å offentliggjøre valgresultater per valglokale. Utvalget omtalte kunngjøring av opptellingsresultatene i punkt 17.8.5, hvor utvalget blant annet uttalte:

Utvalget gjør oppmerksom på at den høye andelen forhåndsstemmer samt at fremmede stemmer blir lagt direkte i urnen i kommuner som bruker elektronisk manntall, innebærer at publisering av valgresultatene fra de enkelte stemmekretsene ikke gir informasjon om hva personer som er manntallsført i kretsen, har stemt. De kretsvisе resultatene vil isteden gi informasjon om hva de som har avlagt stemme i dette lokalet, har stemt. Utvalget mener uansett at valgresultatene bør kunngjøres på valglokalenivå av hensyn til åpenhet og kontrollmuligheter.

Utvalget omtalte problemstillingen om kretsvisе resultatер basert på velgerens bosted også i kapittel 12.2 *Elektronisk manntall på valgdagen*. Fire av medlemmene i utvalget mente at det er

svært uheldig at en konsekvens av elektronisk manntall på valgdagen har vært at det ikke lenger eksisterer kretsvisе resultatер basert på velgerens bosted. Dette gjelder også for forhåndsstemmer som legges rett i urne. Disse medlemmene mener at det må være mulig å få data om kretsvisе resultatер uten å gjeninnføre stemmekonvolutter, og ber om at departementet utreder dette nærmere.

Basert på utvalgets utredning foreslo departementet endringer i reglene for opptelling av stemmesedler. Departementet fulgte opp anbefalingen fra OSSE og foreslo at det ikke lenger skulle være valgfritt for kommunene å gjennomføre den første opptellingen av stemmesedler ute i valglokalene på valgdagen. Departementet viste blant annet til at valgmedarbeiderne i valglokalet har god oversikt over hva som har skjedd i løpet av valgdagen, noe som kan bidra til å forklare eventuelle avvik mellom kryss i manntallet og antall stemmesedler. Det er også et viktig kontrollaspekt at det nå protokolleres på hvert stemmested hva som er i urnen, før stemmene fraktes inn til kommunen sentralt. Av hensyn til åpenhet og kontroll også med forhåndsstemmer, foreslo departementet at også forhåndsstemmer skal telles opp for hvert enkelt valglokale, og at resultatene fra opptellingen skal kunngjøres for hvert valglokale.

Regjeringens lovforslag fikk bred støtte i Stortinget. Den nye valgloven trådte i kraft til stortingsvalget i 2025.

2.3 Gjeldende rett

2.3.1 Forhånd

2.3.1.1 Stemming

I forhåndsstemmeperioden kan velgerne stemme i alle kommunene i landet, uavhengig av hvor de er manntallsført, jf. valgloven § 7-2 første ledd. Valgstyret bestemmer hvor velgerne kan forhåndsstemme, jf. andre ledd. Den ordinære forhåndsstemmeperioden starter 10. august. For velgere som ikke kan stemme i denne perioden, er det mulig å forhåndsstemme fra 1. juli til 10. august (tidligstemming), jf. valgloven § 7-1 andre ledd.

Velgere som tidligstemmer, legger stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt, jf. valgloven § 7-8. Stemmeseddelkonvoluttene skal sammen med informasjon om velgerens identitet legges i en omslagskonvolutt.

Velgere som forhåndsstemmer i egen kommune, kan legge stemmeseddelen rett i urnen, og de blir krysset av i manntallet i valglokalet, jf. valgloven § 7-5 første ledd. Dersom stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmen tas imot i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt, jf. andre ledd. Det kan for eksempel være fordi velgeren ikke står i manntallet eller fordi velgeren allerede har fått godkjent en stemmegivning. Det skal videre brukes stemmeseddelkonvolutt og beredskapskonvolutt dersom stemmemottakeren på grunn av manglende forbindelse med det elektroniske manntallet ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, jf. tredje ledd.

Dersom velgeren stemmer utenfor sin egen kommune, tas stemmeseddelen imot i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt, jf. valgloven § 7-6.

Forhåndsstemmegivningen sendes så til velgerens hjemkommune for prøving og opptelling.

2.3.1.2 Opptelling

Forhåndsstemmer avlagt i egen kommune telles i dag opp for hvert enkelt valglokale, jf. valgloven § 10-8 andre ledd. Dette gjelder bare hvis det er mottatt minst 60 forhåndsstemmer i valglokalet. Forhåndsstemmesedler som ikke telles opp for hvert valglokale, skal telles opp samlet, jf. valgforskriften § 11-5 første ledd, unntatt forhåndsstemmesedler som skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen, jf. valgforskriften § 11-7, se figur 2.1.

Den første opptellingen av forhåndsstemmer skal starte senest fire timer før det siste valglokalet i kommunen stenges, jf. valgloven § 10-8 fjerde ledd. Opptellingen kan tidligst starte dagen før valgdagen.

Det følger av valgloven § 10-2 første ledd bokstav f at stemmegivningen må ha kommet inn til valgstyret etter at forhåndsstemmingen har startet og innen klokken 17 dagen etter valgdagen for at den skal kunne godkjennes. Dette innebærer at en del forhåndsstemmer må telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Valgforskriften § 11-7 beskriver hvilke stemmesedler som skal telles opp etter dette tidspunktet:

- a. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som legges til side etter valgloven § 10-8 femte ledd
- b. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen etter valgloven § 10-8 fjerde ledd har begynt
- c. godkjente stemmesedler som er lagt til side etter valgforskriften § 11-5 andre ledd.

2.3.2 Valgting

2.3.2.1 Stemmekretser

På valgtinget kan kommunene deles inn i stemmekretser, jf. valgloven § 9-2. Det er kommunestyret som treffer vedtak om dette. Denne myndigheten kan imidlertid delegeres til valgstyret. Det skal være ett valglokale for hver stemmekrets, jf. valgloven § 9-3 andre ledd.

Kommunene fastsetter stemmekretser for å sikre en hensiktsmessig gjennomføring av valget. Å dele kommunen inn i stemmekretser er et nyttig hjelpemiddel i både planleggingen av valglokaler og i opptellingen. Det bidrar også til å gi alle velgerne i kommunen mulighet til å stemme.

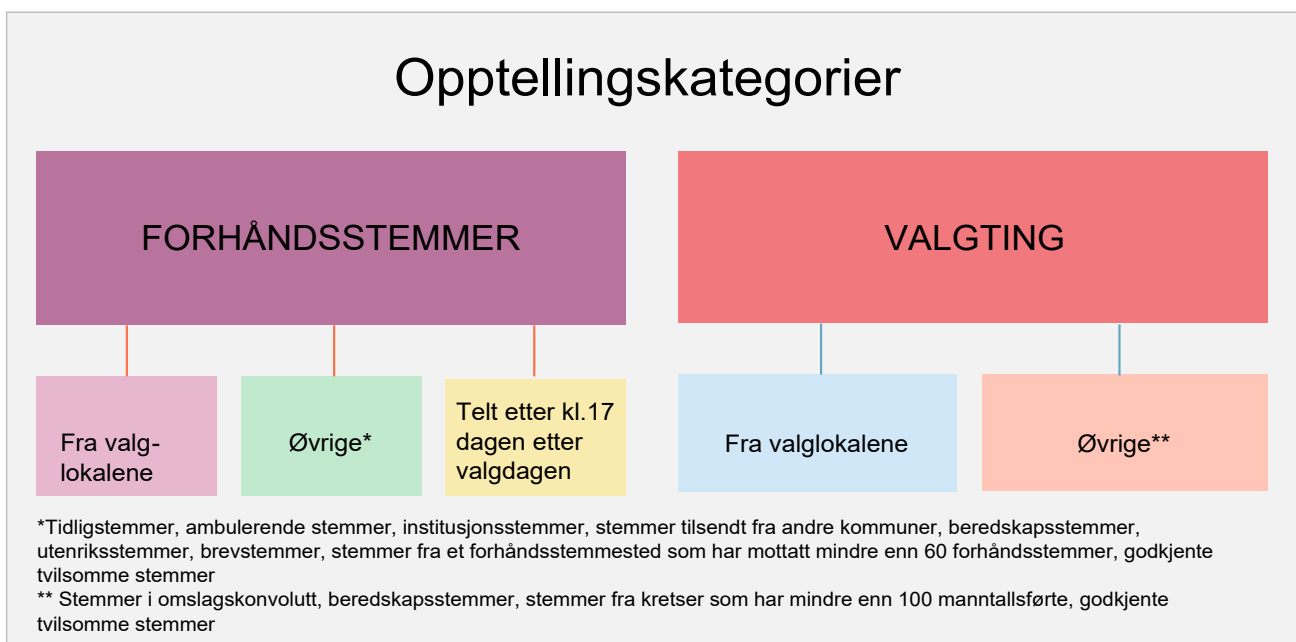
2.3.2.2 Stemming

På valgdagen må velgerne stemme i den kommunen de er manntallsført. Velgerne kan stemme i alle valglokalene i kommunen. I kommuner som bruker elektronisk manntall, blir alle velgerne krysset av i manntallet i valglokalet, uavhengig av hvilken stemmekrets de tilhører. Velgerne kan da legge stemmeseddelen i valgurnen, jf. valgloven § 9-5 første ledd. Dersom stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, skal stemmen tas imot i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt, jf. andre ledd. Det kan for eksempel være fordi velgeren ikke står i manntallet eller fordi velgeren allerede har fått godkjent en stemmegivning. Det skal videre brukes stemmeseddelkonvolutt og beredskapskonvolutt dersom stemmemottakeren på grunn av manglende forbindelse med det elektroniske manntallet ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, jf. tredje ledd.

I de få kommunene som bruker papirmanntall, må stemmegivninger fra velgere som er innført i manntallet i en annen stemmekrets (fremmedstemmer), tas imot i stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt, jf. valgloven § 9-6.

2.3.2.3 Opptelling

På valgtinget skal stemmesedler som er lagt rett i urnen, telles opp i valglokalet, jf. valgloven § 10-8 tredje ledd. Dette gjelder bare dersom den delen av manntallet opptellingen gjelder, inneholder minst 100 navn. Alle stemmesedler som ikke telles opp i valglokalet, skal telles opp samlet, jf. valgforskriften § 11-6.

Figur 2.1 Opptellingskategorier

2.4 Innspillsmøte med utvalgte kommuner

Departementet har i forbindelse med utarbeidelsen av høringsnotatet holdt et innspillsmøte med åtte utvalgte kommuner og Valgdirektoratet. Formålet var å gi departementet et bedre grunnlag til å vurdere ulike løsninger for hvordan stemmer kan telles opp kretsvis, spesielt når det gjelder konsekvensene av forslaget. Departementet skisserte i møtet hvordan kommunene kan tilrettelegge for kretsvis opptelling, jf. punkt 2.7.2–2.7.4, og fikk kommunenes overordnede innspill på dette. Kommunene bekreftet at departementet hadde identifisert de alternativene som gjør det teknisk mulig å kretsfordele stemmer. Kommunene trakk først frem at dagens regelverk er godt innarbeidet hos velgere og valgmedarbeidere, og at både stemming og opptelling gjennomføres effektivt med dagens regelverk. Kommunene mente at samme hvilket alternativ som velges for kretsvis opptelling, vil velgerne reagere på endringer i rutinen for mottak av stemmer, da de fleste velgerne er vant til å legge stemmeseddelen rett i urnen uten at valgmedarbeideren gjør noe med den utover å stemple den. Kommunene understreket at det er uheldig dersom det skjer en for rask innføring av større endringer i hvordan valget gjennomføres. De viste til at det er nødvendig med grundig testing av systemer, god informasjon til velgerne og opplæring av valgmedarbeiderne. Det var en felles oppfatning av at forslaget vil være særlig arbeidskrevende for store kommuner, samt at det vil være utfordringer med å opprettholde prinsippet om hemmelig valg i små kommuner. Kommunene antok også at en konsekvens av et krav om kretsvis opptelling vil være at flere kommuner reduserer antall stemmekretser, noe som kan ha betydning for tilgjengeligheten for velgerne.

Kommunene redegjorde deretter for hvordan kretsvis opptelling vil påvirke valggjennomføringen deres, jf. punkt 4. Kommunene viste til at dersom et stort antall stemmer skal tas imot i konvolutt, vil både stemmemottak og opptelling bli tidkrevende og kostbart sammenliknet med dagens ordning. Kommunene pekte også på at kretsvis opptelling vil gjøre det vanskeligere å ha kontroll på forholdet mellom stemmesedler og kryss i manntallet. Dette er sentralt for å kunne oppdage eventuelle avvik. De største kommunene viste også til kapasitetsutfordringer med tanke på lokaler for opptelling.

2.5 Utredning om valgstatistikk fra Institutt for Samfunnsforskning (ISF)

Stortinget viste i anmodningsvedtaket til at fordelingen av stemmer på stemmekretser er av stor betydning for de politiske partiene, mediene og for forskere. For bedre å kunne vurdere hvilken informasjon kretsvis opptelling kan gi ga departementet høsten 2025 et oppdrag til Institutt for samfunnsforskning (ISF) om å vurdere hvilken verdi denne statistikken har. Departementet presenterte ulike alternativer for kretsfordeling av stemmer, der det varierte hvilke stemmekategorier som ble telt opp kretsvis.

Departementet ba ISF vurdere i hvilken grad de ulike forslagene ville gi bedre data sammenliknet med hvordan stemmer telles og kunngjøres i dag. Utredningen er vedlagt høringsnotatet.

ISF trekker frem at kretsfordeling av stemmer ikke har stor forskningsmessig interesse. Sosial struktur, herunder bosted, er mindre brukt i nyere studier innen valgforskning. I norsk valgforskning er det vanlig å bruke spørreundersøkelser for å studere den politiske adferden, og valgforskere tar i større grad utgangspunkt i ideologisk overbevisning, holdninger og sakseierskap.

Når det gjelder informasjonsverdien av å få fordelt fremmedstemmer på stemmekrets, mener ISF det er en minimal nytte å kretsfordele disse, verken for forskere eller for partiens egne analyser av valgresultatet. Kretsfordeling av forhåndsstemmer vil derimot kunne gi noe mer informasjon til partiene enn hva de har i dag.

2.6 Valgdirektoratet

Valgdirektoratet er ansvarlig for valgadministrasjonssystemet EVA, som kommunene bruker i alle fasene av valggjennomføringen, inkludert opptellingen. Direktoratet er også ansvarlige for opplæring, informasjon og veiledning av kommunene og fylkeskommunene.

I forbindelse med utarbeidelse av høringsnotatet har departementet hatt tett dialog med Valgdirektoratet og fått bistand til vurdering av hvordan kretsvis opptelling av stemmer kan gjennomføres. Valgdirektoratet har vurdert hvordan kretsvis opptelling av stemmer vil påvirke deres tjenester. De største konsekvensene er definitivt på området systemforvaltning, da forslaget krever store endringer i det elektroniske valggjennomføringssystemet EVA. Direktoratet har vurdert behovet for ressurser til

utvikling og testing samt vurdert risikoen for innføringen av kretsvis opptelling, se punkt 4.

2.7 Departementets vurderinger og forslag

2.7.1 Innledning

2.7.1.1 Kretsvis opptelling krever større endringer i regelverk og rutiner

Valglokalene under forhåndsstemningen er ikke knyttet til stemmekretser. For at det skal være mulig å kretsfordele stemmesedlene fra forhåndsstemningen under opptellingen må det derfor være mulig for valgmedarbeiderne å se enten ut fra stemmeseddelen eller stemmegivningen hvilken stemmekrets velgeren tilhører. Kommunene kan deretter sortere forhåndsstemmene på riktig stemmekrets sentralt i kommunen.

På valgdagen kan velgerne stemme i alle valglokalene i kommunen. Dette innebærer at stemmesedlene som er i urnen i et valglokale, er fra både velgere som tilhører stemmekretsen og velgere som tilhører en annen stemmekrets. For at det skal være mulig å kretsfordele stemmesedlene fra valgtinget under opptellingen må stemningen organiseres på en måte som gjør at valgmedarbeiderne kan skille ut stemmesedlene fra velgerne som tilhører en annen stemmekrets.

Stemmer kan deles i flere kategorier, avhengig av hvor og når velgeren avgir stemme. Kommunene teller og rapporterer i dag fem ulike opptellingskategorier i EVA, jf. figur 2.1. Krav om kretsvis opptelling har ulike konsekvenser for disse kategoriene, noe som beskrives nærmere i punkt 2.7.3 og 2.7.4.

2.7.1.2 Ulike varianter av kretsfordeling

Departementet har vurdert ulike måter å følge opp anmodningsvedtaket fra Stortinget på, som i ulik grad innebærer at stemmene fordeles på krets. Forhåndsstemmer og valgtingsstemmer kan deles inn i flere kategorier, som telles opp på ulike steder og på ulikt tidspunkt. Det må derfor foretas en vurdering av gevinsten og konsekvensene av å fordele de ulike stemmetypene på krets.

Forhåndsstemmer telles i praksis opp på to ulike tidspunkter. De fleste forhåndsstemmene telles opp før valglokalene stenger på valgdagen, og de resterende forhåndsstemmene telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Det må derfor gjøres en vurdering av om forhåndsstemmene skal fordeles på krets i begge disse tilfellene, eller kun den ordinære opptellingen av forhåndsstemmer som skjer på valgdagen. Dersom forhåndsstemmene som telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen ikke skal kretsfordeles, blir disse telt opp i en felles kategori.

Valgtingsstemmene kan også kretsfordeles på ulike måter. Det følger av dagens regelverk at valgtingsstemmene telles opp per valglokale. Dette innebærer at resultatene fra stemmekretsene/valglokalene fra valgdagen inneholder stemmene fra velgere som har stemt i egen stemmekrets og fra velgere som har stemt i en annen krets (fremmede stemmer). Ved stortingsvalget i 2025 stemte 88 prosent av velgerne som stemte på valgtinget, i egen stemmekrets.

Departementet mener det finnes to alternative måter å telle opp stemmene fra valgtinget på:

1. Alle valgtingsstemmene kan fordeles på den kretsen velgeren tilhører. Alle fremmede stemmer må da markeres med stemmekretsnummer. Stemmer som er avgitt i egen stemmekrets, telles opp i valglokalet. Fremmede stemmer skilles ut fra de øvrige stemmene i lokalet. Deretter fordeles de på velgerens stemmekrets og telles opp sentralt i kommunen per stemmekrets.

2. Fremmedstemmene kan skilles ut og telles samlet. Fremmede stemmer påføres da stemmekretsnummer, og deretter blir de, sammen med andre stemmer som tas imot i konvolutt, telt opp sentralt i kommunen i en felles kategori uten å bli kretsfordelt. Dette vil fremdeles bety at det store flertallet av valgtingsstemmene blir kretsfordelt.

2.7.1.3 Hvilke hensyn fordeling av stemmer på krets må vurderes opp mot

Det er mange hensyn som må vurderes ved utarbeiding av et regelverk om kretsvis opptelling av stemmer. Departementet har vurdert både prinsipielle hensyn som hemmelig valg og åpenhet og kontroll, og mer praktiske hensyn som at regelverket skal være enkelt å forstå og forholde seg til for både velgere og valgmedarbeidere, at valgresultatet ikke forsinkes unødvendig, at partier og forskere får informasjon om hvordan velgerne stemmer på stemmekrets nivå, og kostnader knyttet til de ulike alternativene.

Hemmelig valg

Det følger av Grunnloven § 49 første ledd andre punktum at stortingsrepresentantene velges gjennom frie og hemmelige valg. Valglovens formålsbestemmelse, jf. § 1 første ledd, fastsetter at loven skal sikre frie, hemmelige og tillitskapende valg.

Et regelverk som fastsetter at stemmene skal telles opp kretsvis, må derfor utformes slik at det ikke er mulig å finne ut hva en velger har stemt, eventuelt ikke har stemt. Rent praktisk kan det bety at det kan være stemmer som ikke kan telles opp kretsvis fordi det da ikke er mulig å sikre at det er hemmelig hva en velger har stemt, eventuelt ikke har stemt. Dette fordi mange kretser er små og fordi det alltid vil være risiko for at det vil være få stemmer i hver kategori.

Åpenhet og kontroll

Forhåndsstemmer skal etter gjeldende rett telles opp for hvert valglokale og valgtingsstemmene skal telles opp i hvert valglokale. Disse reglene bygger på anbefalinger fra OSSE og bidrar til økt åpenhet og bedre kontrollmuligheter enn om stemmene ikke telles opp per valglokale. Dersom det begås feil, vil det være enklere å fastslå årsaken til feilen når stemmene telles opp per valglokale.

Enkle og anvendelige regler

For å unngå at det blir gjort feil i forbindelse med mottak av stemmer og ved opptellingen er det viktig at regelverket og prosedyrene er enkle å forstå og praktisere. Valg er en oppgave som bare gjøres en gang hvert annet år, og det rekrutteres valgmedarbeidere i

stort omfang som skal ha opplæring før hvert valg. Dette stiller store krav til at regelverket er enkelt å følge.

Raskt resultat

Resultatet av den første opptellingen raskt etter at de siste valglokalene stenger klokken 21 på valgdagen. Resultatet av den første opptellingen av forhåndsstemmene er for en stor andel av forhåndsstemmene klart før klokken 21 på valgdagen når de siste valglokalene stenger. Klokken 21 kunngjøres dermed resultatet av disse stemmene, som utgjør en stor andel av totalt antall stemmer. Deretter rapporteres fortløpende resultatene av den første opptellingen av stemmene som er avgitt i valglokalene. For valgtingsstemmene foreligger resultatet av den første opptellingen stort sett i løpet av valgkvelden eller tidlig natt. At resultatet av den første opptellingen foreligger raskt for de fleste av stemmene er positivt både for media, velgerne og partiene.

Hensynet til velgerne

Når det gjelder velgerne, er det etter viktig at de har tillit til at valget skjer korrekt, og kanskje særlig at det ikke kan stilles spørsmål ved om valget er hemmelig.

Hensynet til partiene og forskerne

Bakgrunnen for anmodningsvedtaket er at Stortinget ønsker informasjon om fordelingen av stemmer på stemmekrets nivå, da det mener dette er av stor betydning, både for de politiske partiene og mediene, men også for forskerne. I hvor stor grad kretsvis opptelling av de ulike kategoriene stemmer gir gode data for hva velgerne i de ulike stemmekretsene har stemt, er derfor sentralt ved vurderingen.

Kostnader

Hvor mye de ulike variantene av kretsvis opptelling koster er også et moment som må vurderes.

2.7.2 Generelt om ulike måter å tilrettelegge for kretsvis opptelling

2.7.2.1 Innledning

Mange tusen valgmedarbeidere skal læres opp ved hvert valg. Flere arbeider både under forhåndsstemningen og på valgtinget. Valgmedarbeiderne skal læres opp på kort tid, og det er viktig at prosedyrene er enklest mulig og at de, der forholdene ligger til rette for det, er mest mulig like ved forhåndsstemningen og på valgtinget.

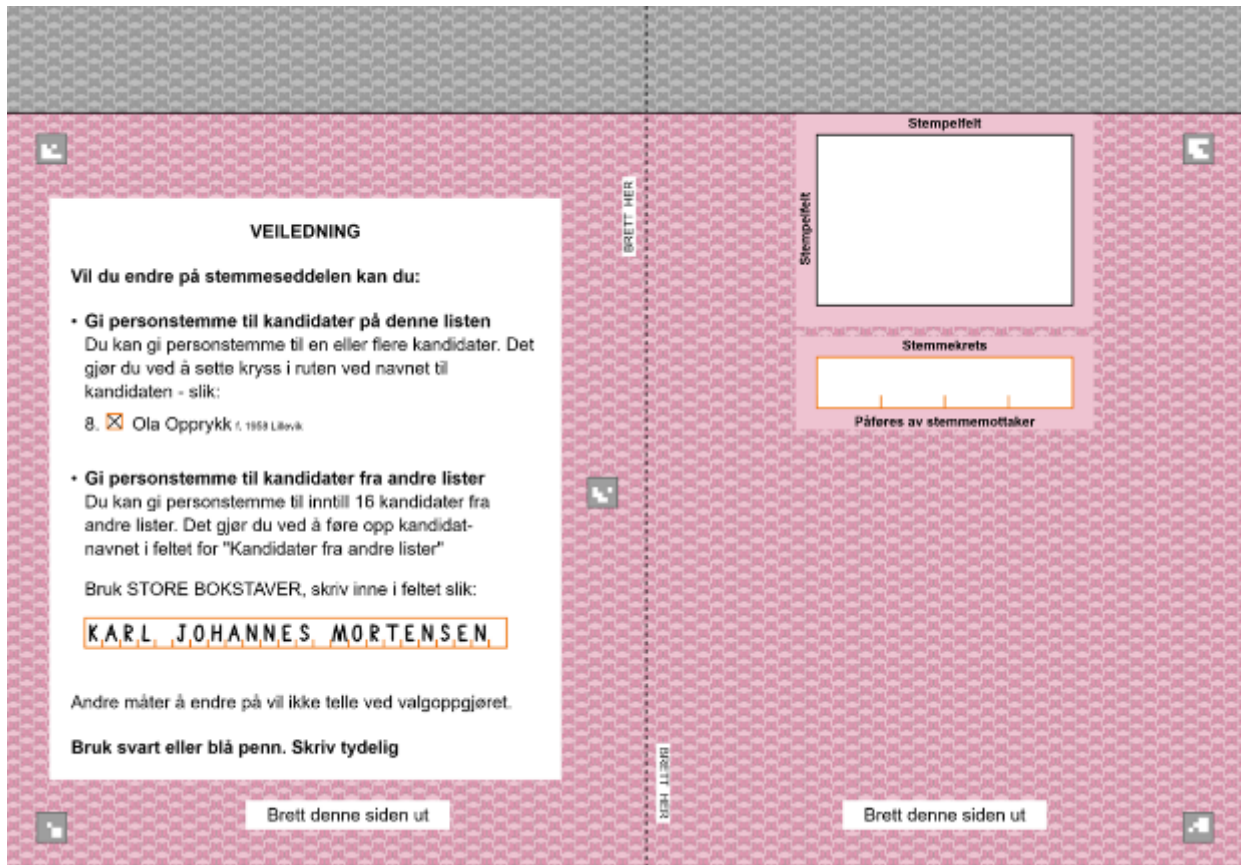
For at det skal være mulig å kretsfordele stemmesedlene under opptellingen må det være mulig for valgmedarbeiderne å se enten ut fra stemmeseddelen eller stemmegivningen hvilken stemmekrets velgeren tilhører. Dette kan gjøres på ulike måter.

2.7.2.2 Markere stemmeseddelen

Stemmekretsnummeret kan stemples eller skrives i et eget felt for stemmekretsnummer på stemmeseddelen. I kommuner med mange stemmekretser antar departementet at det ikke

vil være hensiktsmessig å ha ulike stempler til alle kretsene, men at det vil være enklere å påføre stemmekretsnummeret for hånd. Et nummer som er påført per hånd, kan være vanskelig å tyde, slik at stemmeseddelen kan bli telt i feil stemmekrets. Departementet mener det bør være opp til den enkelte kommunen å ta stilling til om stemmeseddelen skal stemples med stemmekretsnummer eller om stemmeseddelnummeret skal påføres for hånd.

Valgdirektoratet har utarbeidet et forslag til hvordan stemmeseddelen kan se ut, med et eget felt for stemmekretsinformasjon, se figur 2.2.

Figur 2.2 Illustrasjon av stemmeseddel med felt for informasjon om stemmekrets

2.7.2.3 Markere stemmegivningen

Alternativt kan stemmekretsnummeret fremgå av skjemaet med informasjon om velgerens identitet som brukes når stemmeseddelen ikke legges rett i urnen, men i en stemmeseddelkonvolutt. Dette skjemaet kan skrives ut fra det elektroniske valg gjennomføringssystemet EVA, eventuelt fylles ut manuelt. Dette er den løsningen som brukes når en velger forhåndsstemmer utenfor egen kommune, og stemmen skal sendes til velgerens kommune for prøving og optelling.

Valgdirektoratet har utarbeidet forslag til hvordan henholdsvis informasjonskort som skrives ut fra EVA og informasjonskort som fylles ut på papir, kan se ut, se figur 2.3.

Informasjon om velger <valg 20xx>

Til valgstyret i ... kommune
Adresse
Postnummer Poststed

Stemmekretsnummer:

Navn:

Fødselsnummer:

<valg 20xx>

Fra kommune:

Annen informasjon:

Informasjon om velger

<valg 20xx>				
Til valgstyret i:				
Adresse:				
Postnummer:		Poststed:		
Velgers stemmekrets:		0	0	0
Navn på velger:				
Fødselsnummer på velger:				

Avsenderkommune:
Annen informasjon:

Figur 2.3 Illustrasjon av informasjonskort med informasjon om stemmekrets, blankt og mal for kort som skrives ut av EVA.

2.7.2.4 Vurdering

Departementet mener at en prosedyre med å påføre stemmeseddelen et stemmekretsnummer i utgangspunktet er å foretrekke fremfor å legge stemmeseddelen i konvolutt og merke stemmegivningen med stemmekretsnummer. Selve stemmeprosessen vil ta mye kortere tid, og dermed redusere risikoen for kødannelser. Forberedelsen til opptellingen vil ta mye mindre tid, da valgmedarbeiderne slipper å ta stemmesedelkonvolutten ut av omslagskonvolutten, og stemmeseddelen ut av stemmesedelkonvolutten. Velgerne trenger dessuten ikke å bekymre seg for om valget er hemmelig. Mottak av stemmer i konvolutt, hvor informasjon om velgerens identitet er lagt ved, blir da begrenset til tilfeller hvor stemmene skal sendes videre til andre kommuner. En konvoluttløsning vil dessuten kreve mye utgifter til materiell (stemmesedelkonvolutter, omslagskonvolutter og skjemaer med velgerinformasjon).

En ulempe med å påføre stemmeseddelen et stemmekretsnummer for hånd, er at velgerne kan bli usikre på hva stemmemottakerne gjør. Det kan bli spekulasjoner om at stemmemottakerne «tukler» med stemmen. Det vil derfor være behov for god informasjon til velgeren om en ny stemmeprosedyre.

2.7.3 Kretsvis opptelling av forhåndsstemmer

2.7.3.1 Velgeren forhåndsstemmer i egen kommune

Dersom velgeren forhåndsstemmer i den kommunen velgeren er manntallsført, kan stemmeseddelen enten legges rett i urnen som i dag eller stemmeseddelen kan legges i en stemmesedelkonvolutt som legges i en omslagskonvolutt, slik det var frem til lovendringen i 2013, jf. valgloven 2002 § 8-4 første ledd.

Dersom velgeren legger stemmeseddelen rett i urnen, må stemmemottakeren påføre stemmeseddelen nummeret på stemmekretsen som velgeren tilhører, dersom kommunen er delt inn i flere stemmekretser. Dette for at det skal være mulig å telle opp disse forhåndsstemmene kretsvis. Stemmekretsnummeret skal påføres i forbindelse med at stemmeseddelen stemples.

Dersom velgeren legger stemmeseddelen i en stemmesedelkonvolutt som blir lagt i en omslagskonvolutt, kan hvilken stemmekrets velgeren tilhører fremgå av skjema for informasjon om velgerens identitet som skal legges ned i omslagskonvolutten sammen med stemmesedelkonvolutten, jf. valgforskriften § 6-6 første ledd. Denne opplysningen bør da være synlig i vinduet på omslagskonvolutten.

Departementet mener at å legge stemmeseddelen rett i urnen i større grad ivaretar hensynet til hemmelig valg enn om stemmeseddelen legges i stemmesedelkonvolutt som sammen med informasjon om velgerens identitet, legges i en omslagskonvolutt. Det er etter departementets vurdering grunn til å anta at velgerne har større tillit til at hemmelig valg ivaretas dersom de får legge stemmeseddelen rett i urnen enn om de må legge den i konvolutt sammen med informasjon om velgerens identitet. Å ta imot stemmer i konvolutt er dessuten mer ressurskrevende for kommunene, og det vil kunne føre til større kødannelser enn med dagens ordning.

I kommuner med mange stemmekretser antar departementet at den første opptellingen av forhåndsstemmene vil ta lengre tid enn i dag, uavhengig av om stemmeseddelen legges rett i urnen eller i konvolutt. Det kan medføre at resultatene av denne opptellingen foreligger senere enn i dag. Dette fordi det vil være mye mer ressurskrevende å sortere og telle opp alle forhåndsstemmene på stemmekrets enn på valglokale, slik det gjøres i dag. Ved stortingsvalget i 2025 hadde Oslo kommune 100 stemmekretser, Bergen kommune 37 stemmekretser og Stavanger kommune 27 stemmekretser. Totalt hadde 26 kommuner 10 eller flere stemmekretser. Å telle opp stemmesedler lagt i konvolutt vil dessuten ta lengre tid enn å telle opp stemmesedler lagt rett i urnen. For å sikre at resultatet av forhåndsstemmene foreligger like tidlig som i dag kan et alternativ være å stoppe forhåndsstemmingen torsdag før valgdagen. Departementet anser imidlertid dette som lite aktuelt da svært mange velgere forhåndsstemmer fredagen før valgdagen. Ved stortingsvalget i 2025 var det om lag 201 000 velgere som stemte den siste fredagen før valgdagen.

Departementet mener at alternativet hvor stemmemottakeren påfører nummeret på velgerens stemmekrets på stemmeseddelen i de fleste henseender er å foretrekke fremfor å legge stemmeseddelen i konvolutt. Ulempen med dette alternativet fremfor å bruke konvolutt, er at det innfører en rutine hvor stemmemottakerne kan gjøre feil, enten ved at de glemmer å påføre stemmekretsnummer, påfører feil nummer eller at nummeret tolkes feil i ettertid.

I Oslo kommune praktiseres det allerede en liknende ordning ved direkte valg av bydelsutvalg, hvor stemmesedlene ved bydelsvalget påføres et stempel i ruten for den av de 15 bydelene velgeren tilhører. Å ha et stempelfelt for hver stemmekrets er imidlertid ikke mulig i kommuner med svært mange stemmekretser.

Dersom feltet for stemmekretsnummer befinner seg ved siden av stempelfeltet, bør ordningen med å påføre stemmeseddelen et stemmekretsnummer etter departementets vurdering ikke medføre problemer. Det kan imidlertid ikke utelukkes at et nummer som er påført per hånd, kan være vanskelig å tyde, slik at stemmeseddelen kan bli telt i feil stemmekrets. En slik feil vil ikke påvirke valgresultatet, men det vil kunne svekke muligheten for å kontrollere gjennomføringen av valget ved å sammenlikne antall kryss i kretsmanntallet med antall stemmesedler i kretsen. Departementet antar likevel at dette ikke bør skape store problemer.

Dersom kommunen består av kun én stemmekrets, vil det i utgangspunktet ikke være nødvendig å påføre stemmekretsnummer på stemmeseddelen. Ved stortingsvalget i 2025 var det 72 kommuner som hadde én stemmekrets. Selv om det ikke er nødvendig å føre på kretsnummer på stemmeseddelen dersom hele kommunen er én stemmekrets, mener departementet det likevel bør gjøres for å ha en enhetlig prosedyre ved mottak av forhåndsstemmer i alle kommunene.

Dersom stemmemottakeren ikke kan sette kryss ved velgerens navn i manntallet, jf. valgloven § 7-5 andre ledd, skal stemmen som i dag tas imot i konvolutt (stemmeseddelkonvolutt og omslagskonvolutt). I slike tilfeller mener departementet at nummeret på velgerens stemmekrets skal fremgå av skjemaet for informasjon om

velgerens identitet, jf. valgforskriften § 6-6, og være synlig i vinduet på omslagskonvolutt. Departementet vil på et senere tidspunkt foreslå å endre valgforskriften § 6-6 i tråd med dette dersom det blir vedtatt å innføre kretsvis opptelling av forhåndsstemmer.

Departementet understreker at påføring av kretsnummer ikke vil være et vilkår for godkjenning av stemmegivninger eller stemmesedler. Kretsnummeret skal utelukkende brukes til å sortere stemmesedler på stemmekretser, og en stemmegivning eller stemmeseddel uten kretsnummer, vil ikke bli forkastet av den grunn. Manglende stemmekretsnummer, feil stemmekretsnummer eller feiltydet stemmekretsnummer kan imidlertid føre til avvik mellom antall stemmesedler og antall kryss i manntallet, og at enkelte stemmer ikke blir telt opp i riktig stemmekrets. Departementet mener det må reguleres hvordan stemmer som mangler kretsnummer, skal telles opp og foreslår regler for dette i punkt 2.7.5.3.

2.7.3.2 Velgeren forhåndsstemmer utenfor egen kommune

Dersom velgeren stemmer utenfor den kommunen velgeren er manntallsført i, sendes stemmen i dag til velgerens hjemkommune. Velgeren må da legge stemmeseddelen i en stemmeseddelkonvolutt som stemmemottakeren legger i en omslagskonvolutt sammen et skjema med informasjon om velgerens identitet. Dette skjemaet kan skrives ut fra det elektroniske valggjennomføringssystemet EVA eller fylles ut for hånd av stemmemottaker dersom EVA ikke er tilgjengelig. Stemmemottakeren setter ikke kryss ved velgerens navn i manntallet. Prøvingen av stemmingen foregår i velgerens hjemkommune, jf. valgloven § 10-2.

For å kunne kretsfordele stemmesedler som er avgitt i konvolutt utenfor egen kommune, må det innføres rutiner som gjør dette mulig.

Departementet mener at den mest praktiske måte å tilrettelegge for kretsvis opptelling av forhåndsstemmer avlagt utenfor velgerens egen kommune, vil være å la stemmekretsnummeret fremgå av skjemaet med informasjon om velgerens identitet, jf. valgforskriften § 6-6. Det er da ikke nødvendig å endre valgloven. Opplysning om hvilken stemmekrets velgeren tilhører, kan være synlig i vinduet på omslagskonvolutt, jf. figur 2.3. Skjemaet skrives som nevnt ut fra det elektroniske valggjennomføringssystemet EVA, og informasjon om velgerens stemmekrets vil hentes herfra. Da trenger ikke stemmemottakeren å påføre stemmegivningen opplysning om velgerens stemmekrets, med de feilkilder det medfører. Departementet vil på et senere tidspunkt foreslå å endre valgforskriften § 6-6 i tråd med dette dersom det blir vedtatt å innføre kretsvis opptelling av forhåndsstemmer.

Etter at stemmegivningen er godkjent i velgerens hjemkommune sorteres omslagskonvoluttene etter stemmekrets. Deretter åpnes konvoluttene i tråd med reglene i valgforskriften § 10-1 og telles opp per stemmekrets.

2.7.3.3 Velgeren stemmer i utlandet

Dersom velgeren stemmer i utlandet, sendes stemmen i dag til velgerens hjemkommune. Stemmemottaker i utlandet har imidlertid ikke tilgang til å søke opp velgeren i manntallet

og har dermed ikke tilgang til stemmekretsnummeret. Stemmekretsnummeret kan derfor først påføres stemmegivningen og stemmeseddelen av valgmedarbeideren når konvoluttene åpnes i tråd med reglene i valgforskriften § 10-1. Deretter kan stemmene telles opp per stemmekrets. Tilsvarende prosedyre kan følges ved brevstemming. Departementet vil vurdere å forskriftsfeste regler om at valgmedarbeideren skal påføre stemmekretsnummer på stemmesedler som er lagt i stemmeseddelkonvolutt, dersom lovforslaget blir vedtatt.

2.7.3.4 Opptelling av forhåndsstemmer etter klokken 17 dagen etter valgdagen

Enkelte forhåndsstemmer kan først telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen, jf. valgforskriften § 11-7. Dette er i stor grad stemmer som kommer inn til valgstyret fra andre kommuner på valgdagen og før klokken 17 dagen etter valgdagen. Dette kan være et ikke ubetydelig antall stemmer. Ifølge protokollen for Oslo valgstyre ved stortingsvalget i 2025 punkt B4.3 ble 12 030 stemmer telt opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Dette tilsvarer rundt 4,2 prosent av totalt antall forhåndsstemmer i kommunen. Tilsvarende tall for Bergen kommune var 4 737 (3,8 prosent) og for Trondheim kommune 3 814 (3,9 prosent). Totalt var det i overkant av 136 000 forhåndsstemmegivninger som ble behandlet etter klokken 17 dagen etter valgdagen.

I mange kommuner vil det imidlertid være forholdsvis få stemmer som telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Dette fordi det kommer inn få forhåndsstemmegivninger etter at opptellingen har startet som skal telles opp sammen med de 30 stemmegivningene som legges til side før opptellingen starter, jf. punkt 3.1. I Kvæanganen kommune ble det telt opp 65 stemmer etter klokken 17 dagen etter valgdagen ved stortingsvalget 2025. Kommunen hadde 3 stemmekretser. Hasvik kommune telte på sin side opp 56 stemmer og hadde 3 stemmekretser. Dersom disse stemmene også skal fordeles på stemmekrets, vil det kunne utfordre prinsippet om hemmelig valg, jf. Grunnloven § 49 første ledd og valgloven § 1 første ledd. Dette fordi antall stemmer i denne kategorien vil kunne bli svært lavt for den enkelte stemmekretsen. Hensynet til hemmelig valg vil kunne løses ved å legge til side 30 forhåndsstemmegivninger per stemmekrets, i stedet for per kommune slik det gjøres i dag. Da vil imidlertid antallet forhåndsstemmegivninger som blir lagt til side, etter departementets beregning øke med om lag 37 000. Dette innebærer at 37.000 flere forhåndsstemmer enn i dag vil måtte telles opp etter kl. 17 tirsdag etter valgdagen. Departementet mener det vil være uheldig at ikke disse stemmene telles opp tidligere. I tillegg vil det å kretsfordele disse stemmene føre til at resultatet vil bli ferdig noe senere enn i dag, særlig i store kommuner.

2.7.4 Kretsvis opptelling av valgtingsstemmer

2.7.4.1 Velgere som stemmer i egen stemmekrets

På valgtinget stemmer de fleste velgerne i egen stemmekrets. Ved stortingsvalget i 2025 stemte på landsbasis 12,0 % av velgerne som stemte på valgtinget, i en annen krets enn de tilhørte. Denne andelen varierer imidlertid både innad i den enkelte kommune og mellom ulike kommuner. Selv om andelen velgere som stemmer i en annen krets enn den de

tilhører er forholdsvis lav, utgjør det likevel et stort antall stemmer, om lag 144 000 ved stortingsvalget 2025.

Velgere som stemmer i egen stemmekrets, kan fortsette å legge stemmeseddelen rett i urnen. Disse stemmesedlene trenger i utgangspunktet ikke å påføres stemmekretsnummer, da de som i dag skal telles opp i valglokalet som tilhører stemmekretsen. Dersom de fremmede stemmene skal påføres et stemmekretsnummer, mener departementet imidlertid at også stemmeseddelen til velgere som stemmer i egen stemmekrets, bør påføres stemmekretsnummer. Dette av hensyn til mest mulig enhetlige stemmeprosesser.

Når valglokalet stenger, kan valgmedarbeiderne sortere ut alle stemmesedler som tilhører andre stemmekretser, før opptellingen starter. Resultatet av opptellingen av stemmesedler avgitt i eget valglokale kan fortsatt foreligge i løpet av valgkvelden/-natten.

2.7.4.2 Velgere som stemmer utenfor sin egen stemmekrets (fremmedstemmer)

Når det gjelder velgere som på valgtinget stemmer i en annen stemmekrets enn den de tilhører, er det ulike måter å tilpasse stemmingen slik at det er mulig å kretsfordele også disse stemmene.

For det første så kan stemmeseddelen legges i en stemmeseddelkonvolutt som legges i en omslagskonvolutt sammen med informasjon om velgerens identitet. I et slikt tilfelle kan stemmekretsnummer påføres stemmegivningen enten i forbindelse med stemmemottaket eller i forbindelse med prøvingen av stemmegivningen.

For det andre kan velgere som stemmer fremmed i et valglokale med elektronisk manntall, legge stemmeseddelen rett i urnen, slik det er i dag. Disse stemmesedlene må i så fall påføres nummer for den stemmekretsen velgeren tilhører for at stemmene skal kunne telles opp kretsvis.

I begge disse tilfellene kan de fremmede stemmene sorteres på de ulike stemmekretsene og telles opp per stemmekrets av valgstyret. I kommuner med mange fremmedstemmer kan nok fremmedstemmene kretsfordeles uten å utfordre prinsippet om hemmelig valg. I kommuner med få fremmedstemmer vil det imidlertid være risiko for at det er mulig å finne ut hva en velger har stemt, eventuelt ikke har stemt, ved å sammenstille informasjon om hvem som har stemt fremmed og hva de som har stemt fremmed har stemt. Dette vil være i strid med bestemmelser om at valg skal være hemmelig, jf. Grunnloven § 49 første ledd og valgloven § 1 første ledd. Ved stortingsvalget i 2025 ble det for eksempel i Rødøy kommune avgitt kun fem fremmedstemmer i syv valglokaler, og i Lurøy kommune ble det avgitt elleve fremmedstemmer i syv valglokaler. Dette er etter departementets vurdering alt for få stemmer til å sikre hemmelig valg for de som stemmer fremmed dersom disse stemmene kretsfordeles. Departementet mener på denne bakgrunn at fremmedstemmer ikke kan kretsfordeles.

Dersom fremmedstemmer ikke telles opp i valglokalet der de er avgitt slik det gjøres i dag, men telles opp sentralt i kommunen, vil det medføre at resultatet av opptellingen av disse stemmene vil bli klart mye senere enn i dag. Det er som nevnt over et stort antall velgere som stemmer i en annen stemmekrets enn de tilhører. Ved stortingsvalget i 2025 var det på landsbasis om lag 144 000 velgere som stemte i en annen krets enn den de

tilhørte. Totalt stemte 1,2 millioner velgere på valgtinget. I Oslo kommune alene var det 35 824 velgere som stemte i en annen krets. Tilsvarende tall for Bergen var 9794 stemmer. I 30 kommuner ble det tatt imot mer enn 1000 fremmedstemmer på valgdagen. Opptellingen av disse stemmene vil ikke være klar på valgkvelden/-natten, men først i løpet av dagen etter valgdagen. Det foreløpige valgresultatet som foreligger på valgkvelden/-natten, vil av den grunn være basert på færre stemmer og vil derfor være beheftet med noe større usikkerhet enn om dagens ordning blir videreført.

2.7.5 Departements samlede vurdering

2.7.5.1 Innledning

Det er mange gode grunner for dagens prosedyrer for stemming og opptelling, se punkt 2.2, som blant annet innebærer at stemmer som er lagt rett i urnen både under forhåndsstemmingen og på valgtinget, telles opp per valglokale.

På bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak nr. 780 (2022–2023) har departementet utredet hvordan stemmer kan telles per stemmekrets i stedet for per valglokale. Som en del av utredningen har departementet hatt et innspillmøte med en del store kommuner med mange stemmekretser, jf. punkt 2.4. Departementet har i tillegg bestilt en utredning fra ISF *Opptelling av stemmer på stemmekretsnivå*, jf. punkt 2.5.

Det å legge om til kretsvis opptelling av stemmene vil ha mange konsekvenser. Dette er det redegjort for i punkt 2.7.3 og 2.7.4. Departementet viser til at kretsvis opptelling av stemmene kan medføre at det vil kunne være mulig å finne ut hva en velger har stemt, eventuelt ikke har stemt. Departementet peker også på at kontrollen med valget, særlig forhåndsstemmingen, vil svekkes noe med innføring av kretsvis opptelling. Dette fordi det vil være vanskeligere å knytte feil ved stemmemottaket til et konkret forhåndsstemmelokale, og dermed innhente informasjon om hva som har skjedd fra valgmedarbeiderne i dette valglokalet, dersom stemmene skal telles opp kretsvis i stedet for per lokale. Kretsvis opptelling kan dessuten medføre at de ulike resultatene vil bli ferdig senere. Kretsvis opptelling vil også være mer ressurskrevende for kommunene. Videre vil stemmeprosessen som er nødvendig for å legge til rett for kretsvis opptelling, kunne bidra til mer kø, og det kan være risiko for mistro til at hemmelig valg blir ivaretatt blant velgerne.

Departementet mener at Stortingets anmodningsvedtak må følges opp på en måte som ikke medfører at ordningen er i strid med bestemmelsen om hemmelig valg i både Grunnloven og valgloven. ISF peker i sin utredning på at å kretsfordele alle forhåndsstemmene i stemmekretser med få forhåndsstemmer, vil kunne medføre at det ikke blir hemmelig valg for disse velgerne. Tilsvarende problem med hemmelig valg har en på valgtinget i stemmekretser hvor få av velgerne i kretsen stemmer fremmed.

Departementet mener videre at å fordele stemmene per stemmekrets ikke må gjøres på en måte som medfører økt risiko for feil eller tap av tillit. Det er også viktig at valgresultatene ikke foreligger senere enn i dag, og at ordningen er gjennomførbar for kommunene.

2.7.5.2 Hvilken tilleggsinformasjon en kan få ved å kretsfordele stemmene

Et sentralt spørsmål er hvilken tilleggsinformasjon en kan få ved å kretsfordele valgtingsstemmene og forhåndsstemmene.

I sin utredning skriver ISF følgende om nytten av å fordele fremmedstemmene fra valgtinget per stemmekrets:

Et viktig spørsmål er hvor mye informasjon vi faktisk kan få av å kretsfordele stemmene. Som vi så i den innledende tabellen er det i snitt bare tolv prosent av valgtingsstemmene som blir avlagt i en annen krets enn velgeren er folkeregistrert. Nyten av å telle disse tolv prosentene av valgtingsstemmene eller 4,5 prosent av alle stemmene per stemmekrets er sannsynligvis liten. Så lenge disse stemmene fordeler seg mellom partiene og ikke alle går til ett parti skal det mye til at en opptelling av fremmedstemmene på stemmekrets påvirker stemmeandelene per parti i stemmekretsen. Det er også usannsynlig at dette har noe å si for forskning eller for partienes egne analyser av valgresultatet.

Det er imidlertid et mulig unntak når det er store politiske forskjeller mellom valgkretsene og store andeler som fremmedstemmer, slik som i Oslo. (...) Hvis velgerne som fremmedstemmer ikke likner velgerne som stemmer i egen valgkrets vil det gjøre at valgkretsene de ikke stemmer i blir mer homogene og det vil gjøre forskjellene i valgresultat mellom valgkretsene større. Kartene over antyder imidlertid at velgerne søker til lokale sentra og ikke bare sentrum av byen. Det er sentrumsvelgerne som fremmedstemmer mest, og det er skoler som ligger i praktisk avstand til kollektivknutepunkter som ser ut til å få flest fremmedstemmer. Det er mer sannsynlig at fremmedstemmene avviker i stor grad fra de andre stemmene i valgkretsen om velgerne har beveget på seg over store avstander. Både kartet over hvem som fremmedstemmer (sentrumsbeboere) og hvor velgerne fremmedstemmer (lokale sentra) antyder at velgerne har beveget seg over kortere avstander både geografisk og politisk når de fremmedstemmer og at dette dermed sannsynligvis har begrensede politiske konsekvenser. Til slutt blir spørsmålet likevel hvor viktig det er å vite akkurat hvor velgerne bor, og hvilken betydning det har om den prosentvise oppslutningen for partiene i en valgkrets avviker med et par prosentpoeng. Om man fortsetter å bruke Oslo som eksempel har ikke opptellingen av fremmedstemmer ledet til usikkerhet om de store politiske skillene mellom ulike deler av byen.

2.7.5.3 Om alle eller kun noen av stemmene skal kretsfordeles

Departementet har i punkt 2.7.4 redegjort for ulike konsekvenser av å fordele alle valgtingsstemmene per stemmekrets. Hensynet til hemmelig valg innebærer etter departementets vurdering at fremmede stemmer ikke kan fordeles per stemmekrets, da det i mange stemmekretser vil være for få velgere som har stemt i en annen stemmekrets til at en kan sikre hemmelig valg for disse velgerne. Det er videre flere ulemper ved en sentral felles opptelling av alle de fremmede stemmene, som forsinkede resultater og at resultatene som foreligger på valgkvelden, vil være beheftet med større usikkerhet enn i dag. ISF legger dessuten i sin utredning til grunn at nytten av å kretsfordele de fremmede stemmene sannsynligvis er liten og at det skal mye til for at en opptelling av de fremmede stemmene påvirker stemmeandelen per parti i stemmekretsen. Selv i Oslo hvor omtrent én av fire velgere på valgtinget fremmedstemmer, antyder ISFs analyse av fremmedstemmingen at den har begrensede politiske konsekvenser for kretsresultatene.

På denne bakgrunn foreslår departementet ikke noen endring i hvordan fremmedstemmer skal telles opp, dvs. at de fortsatt skal telles opp i den stemmekretsen (det valglokalet) de er avgitt. Stemmesedlene skal derfor heller ikke påføres noe stemmekretsnummer av valgmedarbeiderne på valgtinget.

Utredningen fra ISF viser videre at det er små forskjeller mellom resultatet fra forhåndsstemmene og valgtingsstemmene. Det tilsier etter departementets vurdering at det i utgangspunktet ikke er behov for å fordele forhåndsstemmene per stemmekrets, da dagens ordning for opptelling av valgtingsstemmene må kunne sies å gi et godt bilde av hvordan velgerne i de ulike stemmekretsene har stemt. Departementet ser imidlertid at forskjellen mellom resultatet av forhåndsstemmene og valgtingsstemmene varierer noe over tid, særlig for enkelte av partiene. Dette tilsier etter departementets mening at det å kretsfordele forhåndsstemmene i enkelte tilfeller vil kunne gi noe tilleggsinformasjon om hvordan velgerne i stemmekretsen stemte utover opptellingen av stemmekretsene på valgtinget. Vurderingen fra ISF er at denne informasjonen ikke har stor forskningsmessig interesse, men at informasjon om hvor velgerne bor, kan brukes av partiene.

Departementet ser at det kan stilles spørsmål ved om muligheten for noe bedre informasjon om hvordan forhåndsstemmene fordeler seg på stemmekretsene, veier opp for de ulempene kretsvis opptelling av forhåndsstemmene vil ha. På bakgrunn av at et samlet Storting har bedt regjeringen «sørge for» at stemmene blir telt opp kretsvis, mener departementet det er viktig å få utredet saken ordentlig.

Med bakgrunn i Stortingets anmodningsvedtak sender departementet derfor på høring et forslag om at forhåndsstemmer skal telles kretsvis, unntatt de forhåndsstemmene som telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Stemmer telt opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen utgjør et lite antall av forhåndsstemmene, om lag 7 prosent. Å kretsfordele også disse stemmene vil ikke gi bedre data om partienes oppslutning i de ulike stemmekretsene. Dessuten vil det i mange stemmekretser være snakk om så få forhåndsstemmer at hemmelig valg ikke kan sikres, jf. punkt 2.7.3.4.

Ved stortingsvalget i 2025 ville det betydd at om lag 59 prosent av alle partifordelte stemmer ble telt rent kretsvis.

Etter gjeldende rett, jf. valgloven § 10-8 andre ledd første punktum, skal forhåndsstemmer avlagt i egen kommune, «telles opp for hvert enkelt valglokale». Andre punktum fastsetter at dette bare skal skje dersom «det er mottatt minst 60 forhåndsstemmer i valglokalet. For å kunne kretsfordele forhåndsstemmene foreslår departementet å endre første punktum til at forhåndsstemmene skal telles opp «for hver enkel stemmekrets». Siden forhåndsstemmene etter forslaget ikke lenger skal telles opp for hvert valglokale må også andre punktum endres. Både opptelling av forhåndsstemmer og valgtingsstemmer skal foregå per krets. Departementet mener det derfor bør gjelde de samme kravene for å kunne foreta opptelling per stemmekrets av forhåndsstemmer og valgtingsstemmer. For å kunne foreta opptelling av valgtingsstemmer per stemmekrets må det være minst 100 navn i manntallet til stemmekretsen, jf. valgloven § 20-8 tredje ledd første punktum. Departementet foreslår at det samme kravet skal gjelde for å kunne foreta kretsvis opptelling av forhåndsstemmene.

Departementet foreslår også å lovfeste hvilke stemmer som skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Dette viderefører med enkelte tilpasninger innholdet i valgforskriften § 11-7. I tillegg foreslås det at godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmingen som mangler stemmekretsnummer, ikke skal telles opp før etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Stemmesedler som mangler stemmekretsnummer, kan ikke fordeles på noen stemmekrets. Det er derfor naturlig å legge opptellingen av disse stemmesedlene til opptelling av stemmesedler som ikke skal kretsfordeles, noe som gjelder for stemmer som skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen.

Det er videre slik at stemmene fra enkelte velgere ikke kan fordeles på stemmekretser. Dette gjelder blant annet velgere uten fast bosted og velgere med sperret adresse i folkeregisteret. Departementet foreslår at stemmer fra også disse velgerne skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen.

2.7.5.4 Når kretsvis opptelling av forhåndsstemmer kan innføres

Valgdirektoratet har vurdert tidsplanen for å innføre kretsvis opptelling samt konsekvensene av innføringen, jf. punkt 4. Direktoratet opplyser om at det ikke er et realistisk alternativ å innføre ordningen allerede ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2027. Etter at en eventuell beslutning om kretsvis opptelling er tatt, må det gjøres en stor utviklingsjobb i valgadministrasjonssystemet EVA, med grundige prosesser og testing. Departementet støtter direktoratets vurdering i at det ikke er mulig å få til en forsvarlig innføring av kretsvis opptelling av forhåndsstemmer før stortingsvalget i 2029. Departementet understreker at det uansett er en fordel å innføre en slik regelendring ved et stortingsvalg, fordi dette er et enklere valg for kommunene å gjennomføre og det da kun er stemmer til ett valg som skal telles opp.

De foreslåtte lovendringene vil bli fulgt opp med nødvendige endringer i valgforskriften, dersom de blir vedtatt.

3 Legge til side forhåndsstemmegivninger før opptellingen starter

3.1 Gjeldende rett

Valgloven § 10-8 femte ledd fastsetter at før den første opptellingen starter, skal 30 forhåndsstemmegivninger legges til side og blandes sammen med forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen har begynt. Bestemmelsen skal sikre at prinsippet om hemmelig valg ikke blir brutt ved opptelling av forhåndsstemmer, da forhåndsstemmer avgitt utenfor kommunen kan komme inn til kommunen etter at opptellingen har startet.

3.2 Departementets vurderinger og forslag

Valgforskriften 2003 § 37 inneholdt en tilsvarende bestemmelse som valgloven § 10-8 femte ledd. Etter denne bestemmelsen skulle valgstyret holde et visst antall

forhåndsstemmegivninger utenfor den foreløpige opptellingen og blande disse sammen med forhåndsstemmegivninger som kom inn etter at den foreløpige opptellingen hadde begynt. Valgstyret bestemte hvor mange forhåndsstemmegivninger som skulle legges til side, men antallet måtte være så stort at de stemmene fra forhåndsstemmegivningene som kom inn etter at opptellingen var begynt, forble anonyme ved opptellingen.

Direkte valg av medlemmer til kommunedelsutvalg holdes samtidig med valg til kommunestyret, jf. forskrift om direkte valg til kommunedelsutvalg § 1 første ledd. Det blir ikke ført et særskilt manntall for valg til kommunedelsutvalg, jf. § 2 første ledd, noe som betyr at velgerne må stemme samtidig ved kommunestyrevalget og kommunedelsutvalget. Dette har som konsekvens at dersom det legges til side 30 forhåndsstemmegivninger ved kommunestyre- og fylkestingsvalg etter valgloven § 10-8 femte ledd, vil det også bli lagt til side 30 forhåndsstemmegivninger totalt ved alle kommunedelsutvalgene. Det vil være for få stemmegivninger til å kunne sikre hemmelig valg. Departementet foreslår på denne bakgrunn å endre valgloven § 10-8 femte ledd til at det skal legges til side «minst» 30 forhåndsstemmegivninger. Det vil være opp til valgstyret å bestemme hvor mange stemmegivninger som skal legges til side, hovedsakelig basert på hvor mange kommunedelsutvalg det skal velges medlemmer til.

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet har fått en redegjørelse fra Valgdirektoratet om hvilke konsekvenser kretsvis opptelling vil ha for direktoratets ansvarsområder. Departementet har også hatt et innspillmøte med flere av de største kommunene, for å få innspill til ulike prosedyrer og hvilke konsekvenser disse har for gjennomføringen. Departementet beskriver her de mest sentrale konsekvensene som forslaget medfører. Beskrivelsen er basert på forslaget om å kun kretsfordele forhåndsstemmer, med unntak av de som blir talt opp etter kl. 17 tirsdag etter valgdagen.

Når det gjelder arbeidet til Valgdirektoratet, vil forslaget treffe flere sentrale områder. På den tekniske siden må det gjøres endringer i valgadministrasjonssystemet EVA.

Endringene krever økte ressurser både til utvikling og testing av systemet. En utfordring er at direktoratet står midt i en modernisering av EVA, og nye utviklingsprosjekter vil påvirke dette løpet. Systemet skal videre tilpasses til gjennomføringen av lokalvalg, i henholdt til den nye valgloven som ble vedtatt i 2023. Innføring av kretsvis opptelling påvirker modulene for stemmegivning, opptelling, skanning, resultatvisning, valgprotokoller og nettsiden valgresultat.no. Direktoratet estimerer et behov for en tilleggsbevilgning på om lag 2,4 mill. kr for å ha funksjonaliteten i EVA klar til stortingsvalget i 2029.

Valgdirektoratet er også ansvarlig for opplæring, informasjon og veiledning av både kommuner og velgere, og må spesielt sørge for god opplæring av kommunene og fylkeskommunene. Direktoratet estimerer rundt 0,3 mill. kr i økte kostnader til informasjon og opplæring dersom kretsvis opptelling skal innføres ved stortingsvalget i 2029.

Forslaget vil medføre behov for mer personell til valggjennomføringen i kommunene, spesielt i store kommuner. Forslaget medfører at de fleste forhåndsstemmene, skal sorteres på riktig stemmekrets. Som nevnt i punkt 2.7.3.1 har de største kommunene et stort antall stemmekretser, samtidig som antall mottatte forhåndsstemmer er høyt. Kostnadene vil variere fra kommune til kommune, etter hvordan de organiserer valgarbeidet og hvor mange stemmekretser og forhåndsstemmer de har. Departementet kan derfor ikke anslå et beløp for økte personalkostnader, men ber i høringsbrevet kommunene særskilt om å vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget.

Kommunene som deltok i innspillmøtet, ga også beskjed om at det vil bli vanskeligere å forklare avvik mellom kryss i manntallet og stemmesedler. Når stemmesedler fra et valglokale spres på et antall ulike kretser, er ikke lenger stemmesedlene tilknyttet valglokalet der de blir avgitt. Kommunen vil dermed ha vanskelig for å kunne vite hvor en eventuell feil har skjedd. Et eksempel på dette er dersom en valgfunksjonær har tatt imot stemmesedler uten å krysse av. Kommunene mener også det vil bli vanskelig å ha kontroll på opptellingen generelt.

Forslaget om å kunne legge til side flere forhåndsstemmegivninger før opptellingen starter, vil ikke ha noen administrative eller økonomiske konsekvenser for kommunene.

5 Merknader til lovforslaget

Til § 7-5

Paragrafen fastsetter regler for hvordan velgerne forhåndsstemmer i egen kommune. Nytt etter *første ledd første punktum* er at stemmemottakeren skal påføre stemmeseddelen et nummer som identifiserer hvilken krets velgeren tilhører.

Til § 10-8

Det er nytt at forhåndsstemmer skal telles opp for hver enkel stemmekrets, jf. *andre ledd første punktum*, med unntak av forhåndsstemmer som skal telles opp etter sjetten ledd. En forutsetning for å telle opp forhåndsstemmene per krets er at det er minst 100 navn i manntallet for stemmekretsen, jf. *andre punktum*.

Det er i *femte ledd* presisert at det skal legges til side *minst* 30 forhåndsstemmegivninger før den første opptellingen starter. Det kan dermed legges til side mer enn 30 forhåndsstemmegivninger, dersom det er nødvendig for å sikre at prinsippet om hemmelig valg ikke blir brutt ved opptellingen.

Sjetten ledd er nytt. Bestemmelsen fastsetter hvilke forhåndsstemmer som først skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Disse stemmene skal ikke telles opp per krets, men telles opp samlet. Bestemmelsen viderefører med enkelte tilpasninger innholdet i valgforskriften § 11-7. Det blir i tillegg presisert i *bokstav d* at godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmingen som mangler stemmekretsnummer, ikke skal telles opp før etter klokken 17 dagen etter valgdagen. Det følger til slutt av *bokstav e* at

godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmingen fra velgere som ikke er innført i manntallet for en stemmekrets, også skal telles opp etter klokken 17 dagen etter valgdagen.

Til § 16-8

Endringen i andre ledd første punktum retter opp en skrivefeil i loven.

6 Forslag til lov om endringer i valgloven (kretsvis opptelling av forhåndsstemmer mv.)

I

I lov 16. juni 2023 nr. 62 om valg til Stortinget, fylkesting og kommunestyre gjøres følgende endringer:

§ 7-5 første ledd første punktum skal lyde:

Hvis en velger som forhåndsstemmer er manntallsført i kommunen, skal stemmemottakeren stemple stemmeseddelen, *påføre stemmeseddelen et nummer som identifiserer hvilken stemmekrets velgeren tilhører*, og sette kryss ved velgerens navn.

§ 10-8 andre ledd skal lyde:

(2) *Forhåndsstemmer skal telles opp for hver enkel stemmekrets. Dette gjelder bare hvis den delen av manntallet opptellingen gjelder, inneholder minst 100 navn.*

§ 10-8 femte ledd skal lyde:

(5) Før den første opptellingen starter, skal *minst 30* forhåndsstemmegivninger legges til side og blandes sammen med forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen har begynt.

§ 10-8 sjette ledd skal lyde:

(6) Følgende stemmesedler fra forhåndsstemmingen skal telles opp samlet etter klokken 17 dagen etter valgdagen:

- a. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som legges til side etter femte ledd
- b. godkjente stemmesedler fra forhåndsstemmegivninger som kommer inn etter at opptellingen etter fjerde ledd har begynt.
- c. godkjente stemmesedler fra stemmekretser hvor manntallet inneholder mindre enn 100 navn.
- d. godkjente stemmesedler som mangler stemmekretsnummer.

- e. godkjente stemmesedler fra velgere som ikke er innført i manntallet for en stemmekrets.

Nåværende sjette og syvende ledd blir nytt syvende og åttende ledd.

§ 16-8 andre ledd første punktum skal lyde:

(2) Hvis klagen gjelder noe annet enn et vedtak, og valgstyret er enig i klagen, skal forholdet rettes så *langt* det er mulig.